

Párisi levél.

Páris, 1899. nov.

(A lyoni conferentia. Sabatier értekezése. Újabb hírek a lyoni conferentiáról.)

Szerkesztő ur!

Mikor e sorokat írom, a francia reformált egyház képviselői Lyonban a francia protestantizmus legfontosabb érdekeiről tanácskoznak. A jelen pillanatban nem tudjuk, hogy mit fognak határozni. Az eredményt senki sem mondhatja meg előre, mert váratlan körülmények játszhatnak belé a dologba.

Annyit azonban mondhatok, hogy a szélső orthodoxok csalódtak a képviselők jelölésére nézve. A bordeaux-i zsinat rendelkező határozatait az orthodox consistoriumok nagy része nem vette figyelembe. Csaknem mindenik consistorium visszautasította a zsinat utasításait, melyeket a Lyonba küldendő képviselőkre kötelezőkké kívánt tenni. A huguenotta szellem határozottan tiltakozott az ellen a kísérlet ellen, mely a lelkiismereti szabadságot akarta megsemmisíteni. Következőleg a mérsékelt orthodoxok nagy többséget nyertek a lyoni conferentiára. Némely consistoriumban heves volt a küzdelem, de kevés kivétellel mindenütt a mérsékelté lett a győzelem. A párisi consistorium egy szélső orthodoxot választott képviselőjéül és meghagyta, hogy az utasítás szerint járjon el. Szóval a párisi consistorium azt akarja, hogy a bordeaux-i zsinat határozatainak a mérsékelt orthodoxok és liberalisok vessék alá magukat. Ez nem lesz befolyással a lyoni conferentia határozataira, de annyit mutat, hogy a párisi consistorium a határozatoknak nem fog aláírni. Hogy a mérsékelt orthodoxok többséget nyertek a conferentiára, azt egyebek mellett egy előértekezletnek lehet köszönni, melyet lelkészek és világiak tartottak, köztük Sabatier. Ez értekezleten kimondották, hogy magukévá teszik az 1872-iki határozatot, mely a reformált egyházak számára központi tanács szervezését tartja szükségesnek. A lyoni conferentiára így a mérsékelt orthodoxok kapták a többsé-

get. Hogy a szélső orthodoxia képviselői mit tesznek Lyonban, előre tudni nem lehet. Lehet, hogy elszakadnak, lehet, hogy nem. Valószínűbb, hogy nem. Nézniök kell a reformált egyháznak *anyagi* jövőjére is. Épen most van szóban az egyháznak és államnak különválasztása. Hogy ha az állam nem ad nekünk segélyt, akkor újra kell szervezkednünk s eszközeink elégtelenek. A szakadás most veszélyes és ezt meg fogják gondolni a szélsők.

— Sabatier közelebbről Dél-Franciaországban felolvasást tartott. Felolvasásáról egy jelen volt barátom így számol bé: „Sabatier a következő két kérdést tárgyalta: „Minő előnye lehet a dogmatikai fogalmak megújításának, mely újítást az exegesis és történelmi kritika követeli? S minő álláspontot kell elfoglalnunk az egyházunkban használatban levő hitvallások és symbolumokkal szemben? — A mit Sabatier mindenek felett igyekezett megmutatni, az az, hogy annak, ki komolyan tanulmányoz, lehetetlen *a biblia csalhatalanságát* elfogadni és hogy e tan veszélyes mind vallási, mind erkölcsi szempontból. A biblia a legértékesebb iratok gyűjteménye, Isten igéjét foglalja magában, de nem mindenütt Isten igéje. Hivatkozik az izraelitáknak történelmük különböző korszakaiban nyilvánított érzelmeire és eszméire. Azok azt mutatják, hogy eszméikben és szellemi életükben fejlődés van és az ember még a legkegyesebbeknek is fogalmait egészen nem fogadhatná el.

A keresztény lelkiismeret visszariad a *Jahveh*nek tulajdonított némely szavak, parancsok és cselekedetek előtt. A keresztény lelkiismeretnek szabadnak, függetlennek kell lenni a szöveggel szemben, mely néha akadályozza és sokszor megköti emelkedésében. Hogy ha a bibliáról a régi tant tartja az ember, vagy arra tér vissza, mélységet von a modern szellem és a vallásos szellem közt, mert a régi tan tovább fenn nem tartható.

Sajnos, hogy sokan megengedik ezt a nézetet, sőt azt bizonyosnak és szükségesnek tartják. A lelkészeknek, kik e tant nem hiszik, kötelessége, hogy e dolgról felvilágosítást adjanak s ne hagyják hiveiket tovább is csalódásban. Hanem nem annyira a szószéken, mint inkább társalgás közben s főleg a felnőttek vallási tanításánál kell megmutatni, hogy mi a biblia és mi nem, de mindig tisztelettel és okossággal.

Az egyház hitvallásaival, symbolumaival szemben is ugyanazt az álláspontot kell elfoglalnunk. Egyébiránt elismerte, hogy a kérdést mindenkinek magának kell megoldani s a maga lelkiismerete szerint“.

Ez előtt néhány évvel ily nézeteket nyilvánítani alig lehetett volna az előtt a közönség előtt. De ma az orthodoxok is nagy részben mások, mint régebb“.

— Az utolsó pillanatban kapom az értesítést, hogy a mérsékelt orthodoxok egy része felhívást boesátott ki a lyoni conferentiára választott képviselőkhöz, a szélsőket kivéve, hogy az 1872-i zsinat határozata alapján keressék az azokkal való egység, közös működés eszközeit, kik e szövetkezeten kívül állanak, és a bordeauxi zsinatnak e tárgyban hozott határozata által nem érzik magukat kötelezve.

Ennek nagyon komoly következményei lehetnek. A mérsékelték tényleg azt mondják ki, hogy ők minden lehető módot megkísértenek az azokkal való egyesülésre, kik a zsinatos szövetkezeten kívül állanak, más szavakkal a liberalisokkal való egyesülésre. S azt mondják ki, hogy a bordeauxi zsinat határozatát nem tekintik magukra nézve kötelezőknek.

Tehát szakítanak a tekintélyvel, melyet eddig elismertek. A szélső orthodoxok egy kissé elfanyarodnak ezen. Néhány nap mulva tudni fogjuk, hogyan határoztak Lyonban.

Ezzel végzem is levelem, mert most nem kínálkozik olyasabb tárgy, a miről irjak. Az egyetemi év is csak most kezdődött, most fogtak az értelmi munkához. Jövőkor bizonyosan sok érdekes tárgy lesz, a miről irhatok.

CHARRUAUD D.

Gyöngymondatok.

(Ujkori írótól.)

Gond. Gondosság.

A ki a csekélysegekre nem figyel, egykor még csekélyebbekért kell fáradoznia. *Göthe.*

Minden kívánság gondot szül; minden gond egy virágot lop el az élet kertéből. *Kisfaludi Károly.*

Annyi fölösleges, nemesak hasztalan, de káros és háborító gondok között szorongunk mind a multa, mind a jelenre és jövőre nézve, hogy leginkább attól láttatunk félni, nehogy nyomoraink valamikor apadjanak. *Petrarka.*

Hol nincs segély, mit használ a gond? *Shakespere.*

Gondolat. Gondolkodás.

A tudományok mindenkiért vannak; de a gondolkodás mestersége a természet legritkább ajándéka. Száz egyén között, a kik hiszik magukról, hogy gondolkodnak, alig van egy, a ki maga által gondolkodik. *II. Fridrik.*

Az emberi értelem lassabban halad, mint hinnők. Valódi oka, mert csaknem mindenki megelégszik a dolgok felőli határozatlan fogalmakkal; mert azokat vizsgálni, fontolgatni kevésnek van ideje. Elég, ha gondolkodik ezer közül egy. *II. Fridrik.*

A hiu gondolatok olyanok, mint a legyek: ha húszsor elűzük is magunktól, visszaszállanak. *Kotzebue.*

A nagy embereknek, jómóduaknak csak érdekeik vannak és nem meggyőződéseik; terveiket megostromolni annyi, mint ellenséggé nyilatkozni. *Condorcet.*

Gondviselés.

Mert van a világnak atyja,
Van egy hű gondviselője;